

Nr 29.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i sjölagen m. m.; given Stockholms slott den 12 januari 1946.

Under återopande av bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om ändring i sjölagen;
- 2) lag om ändring i sjömanslagen den 15 juni 1922 (nr 270); samt
- 3) lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 4 juni 1937 (nr 306) om behörighet för häradsrätt att upptaga sjörättsmål.

GUSTAF.

Herman Zetterberg.

F ö r s l a g
till
L a g
om ändring i sjölagen.

Härigenom förordnas, att 324 och 325 §§ sjölagen skola upphöra att gälla samt att 313—316, 319, 323 och 328—330 §§ samma lag¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt i det följande anges.

313 §.

Rådstuvurätt vare — — — denna lag.

Att sådant mål i visst fall må upptagas av häradsrätt är särskilt stadgat.

314 §.

1 mom. När sjöförklaring av rätten upptages eller sjöförhör, varom i 317 och 320 §§ sägs, verkställes, skola, utom en lagfaren domare såsom ordförande, två i sjöväsendet kunniga och erfarna män hava säte och stämma i rätten.

De särskilda ledamöterna, av vilka åtminstone den ene bör hava utövat tjänst såsom befälhavare å handelsfartyg, skola före utgången av varje år, med tjänstgöringsskyldighet för det följande, utses av rådstuvurätten. Å särskilda ledamöter skall därförinnan förslag, upptagande minst fem personer, upprättas av handels- och sjöfartsnämnden i staden eller, där sådan nämnd ej finnes, av stadsfullmäktige; dock vare rätten ej bunden av förslaget. För att i de sålunda utseddass ställe, vid inträffat förfall, tjänstgöra skola två suppleanter utses; uppstår hinder jämväl för dem, äge ordföranden för varje särskilt fall tillkalla andra.

Finner rätten, att i särskilt fall, med avseende på de däruti förekommande omständigheter, biträde av person med särskild fackkunskap är erforderligt, äge rätten tillkalla sådan att såsom ytterligare ledamot inträda i rätten.

Ersättning till särskild ledamot gäldas av statsverket enligt bestämmelser, som meddelas av Konungen.

2 mom. När vid rådstuvurätt till handläggning förekommer mål angående klander av dispasch, skola, utom det antal av rättens lagfarna ledamöter, som i rättegångsbalken är i allmänhet föreskrivet för rådstuvurätts domförhet vid huvudförhandling, tre i handel och sjöfart kunniga och erfarna män hava säte och stämma i rätten. Stadsfullmäktige i stad, vars rådstuvurätt

¹ Senaste lydelse av 314—316 samt 319 §§ se SFS 1914: 347.

enligt 326 § äger upptaga dylikt mål, skola före utgången av varje år utse dessa särskilda ledamöter att utöva befattningen under det följande året. För att i deras ställe, vid inträffat förfall, tjänstgöra skola tillika tre suppleanter utses; uppstår hinder jämväl för dem, äge rättens ordförande efter samråd med de lagfarna ledamöterna för varje särskilt fall tillkalla andra.

De särskilda ledamöterna njute ersättning av allmänna medel enligt bestämmelser, som meddelas av Konungen. Om skyldighet för part att återgälda sådan ersättning äge vad i 18 kap. 13 § rättegångsbalken är stadgat motsvarande tillämpning.

3 mom. Särskild ledamot, som avses i 1 eller 2 mom., skall vara svensk medborgare och hava fyllt tjugufem år; ej må den vara ledamot, som är omyndig eller i konkurstillstånd.

Har tid, för vilken sådan ledamot utsetts, gått till ända, vare han dock skyldig att tjänstgöra vid fortsatt behandling av mål, i vars handläggning han förut deltagit.

315 §.

När anmälan — — — för sammanträdet.

De särskilda ledamöterna skola om inkommen anmälan till sjöförklarings avgivande underrättas så snart ske kan, och åligge det dem att taga del av de anmälan bilagda handlingarna samt att för rättens ordförande före sammanträdet skriftligen angiva de förhållanden, om vilka från sjöteknisk synpunkt med avseende å olyckans art upplysningar påkallas.

316 §.

Vid sjöförklarings upptagande skola först befälhavaren och därefter de till upplysning i saken inkallade eller eljest för sådant ändamål närvarande personer var för sig avgiva en så vitt möjligt sammanhängande berättelse angående händelsen; där någons berättelse är ofullständig, otydlig eller obestämd, bör rätten genom lämpliga frågor söka erhålla säker upplysning om vad han verkligen erfarit angående händelsen. De särskilda ledamöterna böra under sammanträdet lämna nödiga upplysningar för sakens bedömande ur sjöteknisk synpunkt och må till personer, som höras, framställa frågor angående sådant, som kan bidra till utredning i ärendet. Sedan samtliga berättelser avgivits, böra, där ej laga hinder finnes möta eller rätten eljest med avseende å sakens omständigheter finner edgång ej böra äga rum, de till upplysning i saken inkallade eller eljest för sådant ändamål närvarande personer sina berättelser, sedan de blivit ur protokollet upplästa, med vittnesed bekräfta.

Till sammanträdet särskilt inkallade personer, som icke tillhöra besättningen, njute ersättning av allmänna medel efter ty om ersättning till vittne är stadgat.

Beträffande förhör, som i första stycket sägs, gälle i övrigt vad i rättegångsbalken är stadgat om vittne.

319 §.

Det i 317 § föreskrivna sjöförhör skall utom riket anställas av vederbörande konsul, därest sjöförklaring inför honom avgives, i sammanhang med dess upptagande, och eljest så snart han genom den i 40 § omförmälda rapport, dagboken eller annorledes erhållit kännedom om olyckan. Till sjöförhöret inkalle konsuln befälhavaren, med åläggande för honom att medhava dagboken ävensom de personer, vilka antagas kunna giva upplysning angående olyckan. Där det lämpligen kan ske, böra vid förhöret biträda två av konsuln tillkallade, i sjöväsendet kunniga, helst svenska män, mot vilka ej förekommer jäv, som gäller mot domare.

Har i — — — 317 § avses.

323 §.

Om rådstuvurätts behörighet att upptaga tvistemål enligt denna lag gälle i tillämpliga delar vad angående laga domstol i tvistemål i allmänhet är stadgat. Talan må ock väckas vid rådstuvurätten i den ort, där fartyget finnes. Finnes ej rådstuvurätt å ort, där svaranden enligt vad sålunda är föreskrivet må sökas, äge kåranden instämma tvisten till den rådstuvurätt, som är närmast den orten.

Äro flera redare i ett fartyg, skall fartygets hemort anses som rederiets hemvist.

328 §.

Om rådstuvurätts behörighet att upptaga brottmål enligt denna lag gälle i tillämpliga delar vad angående laga domstol i brottmål i allmänhet är stadgat. Finnes ej rådstuvurätt å ort, vid vars domstol den tilltalade enligt vad sålunda är föreskrivet har att svara, må åtal väckas vid den rådstuvurätt, som är närmast den orten.

329 §.

1 mom. Den som vill klandra dispasch skall inom trettio dagar från den dag, då dispaschen utgavs, till rådstuvurätten inkomma med skriftlig inlaga i två exemplar. I inlagan skola fullständigt upptagas alla klagandens påståenden jämte skälen därtill. Vid inlagan skola ock fogas den klandrade utredningen samt de handlingar klaganden åberopar.

Finnes uppenbart, att talan icke kan upptagas till prövning, skall den omedelbart avvisas; beslut härom må meddelas av rättens ordförande.

Avvisas ej klandertalan, äge klagandens vederpart utbekomma ena exemplaret av klagandens inlaga. Vill vederparten bemöta klandret, äge han inom två veckor efter klandertidens utgång till rådstuvurätten inkomma med skriftlig förklaring i två exemplar. Vid förklaringen skola fogas de handlingar förklaranden åberopar, där de ej redan äro ingivna. Ej må å någondera sidan mer än en skrift ingivas.

Har icke dispasch blivit överklagad i den ordning, nu är sagt, lände den till efterrättelse.

2 mom. Vill part bliva muntligen hörd, göre därom anmälan inom fyra veckor efter klandertidens utgång. Göres sådan anmälan, bestämme rättens ordförande genast dag för förhöret, som ofördröjligen skall inför rätten hållas. Har ej inom nyss stadgade tid anmälan skett och prövar ej heller rätten nödigt höra parterna, skall ofördröjligen genom anslag å en för allmänheten tillgänglig plats i rättens kansli tillkännagivas viss dag, då rättens utslag kommer att meddelas. Underrättelse om tiden för utslaget meddelande skall ock avsändas till klaganden samt till annan part, som inkommit med förklaring eller eljest blivit hörd i målet.

3 mom. I rättens utslag eller beslut skall fullständig underrättelse meddelas om vad part för fullföljande av talan mot utslaget eller beslutet har att iakttaga.

330 §.

Talan mot rådstuvurätts utslag eller beslut i mål, som i 326 § omförmäles, föres genom besvär till högsta domstolen. Vill någon anföra besvär, skall han inom fyra veckor från den dag, då utslaget eller beslutet meddelades, till rådstuvurätten inkomma med besvärslaga i två exemplar och därvid foga de till saken hörande handlingar klaganden kan anse nödigt förete. Om klagandes skyldighet att nedsätta fullföljdsavgift samt belopp till säkerhet för kostnadsersättning åt motparten skola bestämmelserna i 54 kap. 17 och 18 §§ rättegångsbalken äga motsvarande tillämpning; vad klaganden enligt 56 kap. 2 § samma balk har att iakttaga skall fullgöras hos rättens ordförande och skall vad i övrigt där sägs om hovrätt avse rättens ordförande.

Finnes besvärstalan ej vara fullföljd på föreskrivet sätt eller inom rätt tid, skall den av rådstuvurätten avvisas; beslut härom må meddelas av rättens ordförande. Om talan mot sådant beslut gälle vad i första stycket sagts.

Avvisas ej besvärstalan, äge klagandens vederpart utbekomma ena exemplaret av besvärslagan; han äge därefter att inom fyra veckor från besvärstidens utgång till rådstuvurätten inkomma med förklaring jämte de handlingar han vill åberopa.

Sedan förklaring inkommit eller tiden för förklarings avgivande gått till ända utan att sådan avgivits, skall rådstuvurätten utan dröjsmål till högsta domstolen insända de växlade skrifterna jämte därvid fogade handlingar samt akten i målet.

Angående förfarandet i högsta domstolen gälle i övrigt i tillämpliga delar vad i 56 kap. rättegångsbalken är stadgat om besvär.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1948; därvid gälle i tillämpliga delar vad i lagen om införande av nya rättegångsbalken finnes föreskrivet.

Förslag
till
Lag
om ändring i sjömanslagen den 15 juni 1922 (nr 270).

Härigenom förordnas, att 88 § sjömanslagen den 15 juni 1922 skall upphöra att gälla samt att 86, 87 och 89 §§ samma lag skola erhålla följande ändrade lydelse.

86 §.

Rådstuvurätt vare första domstol i mål, som skall bedömas efter denna lag. Att sådant mål i visst fall må upptagas av häradsrätt är särskilt stadgat.

87 §.

Om rådstuvurätts behörighet att upptaga tvistemål enligt denna lag gälle i tillämpliga delar vad angående laga domstol i tvistemål i allmänhet är stadgat. Talan må ock väckas vid rådstuvurätten i den ort där fartyget finnes. Finnes ej rådstuvurätt å ort, där svaranden enligt vad sålunda är föreskrivet må sökas, äge käranden instämma tvisten till den rådstuvurätt, som är närmast den orten.

Äro flera redare i ett fartyg, skall fartygets hemort anses som rederiets hemvist.

89 §.

Om rådstuvurätts behörighet att upptaga brottmål enligt denna lag gälle i tillämpliga delar vad angående laga domstol i brottmål i allmänhet är stadgat. Finnes ej rådstuvurätt å ort, vid vars domstol den tilltalade enligt vad sålunda är föreskrivet har att svara, må åtal väckas vid den rådstuvurätt, som är närmast den orten.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1948; därvid gälle i tillämpliga delar vad i lagen om införande av nya rättegångsbalken finnes föreskrivet.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 4 juni 1937 (nr 306) om
behörighet för häradsrätt att upptaga sjörättsmål.

Häri genom förordnas, att 2 § lagen den 4 juni 1937 om behörighet för
häradsrätt att upptaga sjörättsmål skall erhålla följande ändrade lydelse.

2 §.

Vad i lag eller författning föreskrives om sjörättsmåls anhängiggörande
och handläggning vid rådhusrätt skall äga motsvarande tillämpning då så-
dant mål upptages av häradsrätt.

Vid upptagande av sjöförklaring eller sjöförhör gälle om rättens samman-
sättning vad i 314 § 1 mom. sjölagen är stadgat; nämnd skall ej deltaga. För-
slag å särskilda ledamöter, som avses i andra stycket sistnämnda lagrum,
skall upprättas av handels- och sjöfartsnämnd eller, där sådan nämnd ej
finnes, stadsfullmäktige i stad vars förenande med domsaga föranlett förord-
nande enligt 1 §.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1948; därvid gälle i tillämpliga
delar vad i lagen om införande av nya rättegångsbalken finnes föreskrivet.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 november 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD, OHLIN, ERLANDER, DANIELSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, hemställer, att lagrådets utlåtande måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet genom utdrag av protokollet inhämtas över de av processlagberedningen i betänkande den 17 mars 1944 (SOU 1944: 9 och 10) framlagda förslagen till

- 1) *lag om ändring i vissa delar av sjölagen;*
- 2) *lag om ändring i vissa delar av sjömanslagen den 15 juni 1922 (nr 270); samt*
- 3) *lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 4 juni 1937 (nr 306) om behörighet för häradsrätt att upptaga sjörättsmål.*

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Sigrid Linders.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 19 juni 1945.

N ä r v a r a n d e:

regeringsrådet KELLBERG,
justitieråden GULDBERG,
EKBERG,
SANTESSON.

Enligt lagrådet den 1 december 1944 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 10 november 1944, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

- 1) *lag om ändring i vissa delar av sjölagen;*
- 2) *lag om ändring i vissa delar av sjömanslagen den 15 juni 1922 (nr 270);* samt
- 3) *lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 4 juni 1937 (nr 306) om behörighet för häradsrätt att upptaga sjörättsmål.*

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Sven Strömberg.

Förslagen föranledde följande yttrande av lagrådet.

Förslaget till lag om ändring i vissa delar av sjölagen.

323 §.

I motiveringen har anförts, att i fråga om rådhusrätternas inbördes behörighet att upptaga mål enligt sjölagen allmänna forumregler böra vinna tillämpning samt att denna uppfattning överensstämmer med den ståndpunkt gällande rätt intager. Emellertid är att märka, att en tillämpning å sjörättsmål av nya rättegångsbalkens allmänna forumregler kommer att medföra, att i åtskilliga fall även annan rådhusrätt än som avses i 323 § enligt dess nuvarande lydelse blir behörig att upptaga dylikt mål. Av särskild betydelse är, att föreskrifterna i 10 kap. 3 och 4 §§ nya rättegångsbalken kunna leda till att utländsk redare må sökas även å annan ort än den där fartyget finnes. Även om hänsyn tages till de sjörättsliga målens egenart, torde emellertid tillräckliga skäl ej föreligga att beträffande mål enligt sjölagen tillämpa andra forum-

regler än dem som gälla för mål i allmänhet. Den föreslagna ändringen synes därför kunna lämnas utan erinran.

Med föreskriften i paragrafens andra punkt torde icke avses att göra ändring i de allmänna reglerna om forum personæ utan endast att stadga, att mål, varom här är fråga, må upptagas även å ort där fartyget finnes. Att föreskriften har denna innebörd bör komma till tydligare uttryck genom en jämkning i avfattningen.

Det i tredje punkten av paragrafen upptagna stadgandet, vilket såsom framgår av motiven till sjölagen avser att bestämma forum personæ för partrederi, bör med hänsyn till sin natur, liksom i gällande lag, intagas såsom ett särskilt stycke.

**Förslaget till lag om ändring i vissa delar av sjömanslagen den
15 juni 1922 (nr 270).**

87 §.

Beaktas vad lagrådet anfört vid 323 § sjölagen, böra motsvarande ändringar göras i förevarande paragraf.

**Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 4 juni 1937
(nr 306) om behörighet för häradsrätt att upptaga sjörättsmål.**

Förslaget lämnas utan erinran.

Ur protokollet:

Bertil Crona.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 januari 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler lagrådets den 19 juni 1945 avgivna utlåtande över de den 10 november 1944 till lagrådet remitterade förslagen till

- 1) lag om ändring i vissa delar av sjölagen;
 - 2) lag om ändring i vissa delar av sjömanslagen den 15 juni 1922 (nr 270);
- samt
- 3) lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 4 juni 1937 (nr 306) om behörighet för häradsrätt att upptaga sjörättsmål.

Föredraganden anför följande.

I 13 kap. sjölagen och 7 kap. sjömanslagen äro upptagna bestämmelser om laga domstol och rättegång i mål som skola bedömas efter dessa lagar. Bestämmelserna i fråga äro icke uttömmande, utan angiva i huvudsak endast i vad mån avvikelse skall ske från reglerna för den allmänna processen. Till följd av att den allmänna processordningen i och med antagandet av nya RB underkastats genomgripande förändringar har processlagberedningen funnit nödvändigt att verkställa en översyn av innehållet i omförmälda kapitel av sjölagen och sjömanslagen. De nu föreliggande förslagen till ändring av nämnda båda lagar utgöra resultatet av denna översyn. Förslaget till ändring av lagen den 4 juni 1937 om behörighet för häradsrätt att upptaga sjörättsmål är betingat av vissa stadganden i ändringsförslaget angående sjölagen. Jag vill nu redogöra för de viktigaste bestämmelserna i förslagen. I övrigt ber jag få hänvisa till processlagberedningens betänkande.

De avvikelser från den allmänna rättegångsordningen som föreskrivits i 13 kap. *sjölagen* avse i första hand reglerna om laga domstol. Enligt 313 § skall mål enligt sjölagen upptagas av rådhusrätt som första instans. Denna bestämmelse är emellertid numera icke undantagslös; enligt förenämnda lag den 4 juni 1937 tillkommer det i vissa fall häradsrätt, varunder stad lyder, att upptaga sjörättsmål, dock ej mål om klander av dispassch. En förutsättning härför är att staden tidigare ägt egen rådhusrätt men sedermera i judiciellt avseende förenats med domsaga. Såsom framgår av 10

kap. 29 § äldre RB är rådhusrätt eller, då häradsrätt trätt i rådhusrätts ställe, sådan häradsrätt exklusivt forum för sjörättsmål.

Beredningen har först upptagit till övervägande huruvida den särställning i forumhänseende, som sjörättsmålen sålunda intaga, borde bibehållas även under den nya rättegångsordningen. Såsom grund för att rådhusrätt borde vara exklusivt forum i sjörättsmål åberopades under förarbetena till sjölagen i första hand att dylika mål fordrade skyndsamt handläggning. Skulle i avbidan på utgången av en sjörättsvist ett fartyg nödgas under en längre tid ligga stilla eller en last uppläggas, kunde ett sådant dröjsmål medföra oberäknelig förlust. Beredningen framhåller, att ehuru behovet av skyndsamt alltjämt framträdde med minst samma styrka som vid sjölagens tillkomst, detta skäl för sjörättsmålen förläggning till rådhusrätt numera icke ägde samma bärkraft som tidigare och därför ej längre syntes böra vara avgörande för valet av forum i sjörättsmål. Emellertid erinrar beredningen även, att lagrådet vid granskningen av förslaget till 1937 års lag om behörighet för häradsrätt att upptaga sjörättsmål anfört ytterligare ett skäl för att sjörättsmål i regel borde upptagas av rådhusrätt. Lagrådet hade nämligen framhållit, att i dessa mål den för rättsskipningen i dess helhet så viktiga handläggningen i första instans krävde en speciell insikt och sakkunskap. Denna vore enligt lagrådets mening samlad hos de rådhusrätter, vilka på sjörättens område kunnat utbilda en fast, mångsidig och på långvarig erfarenhet grundad rättspraxis. Med hänsyn till vad lagrådet sålunda yttrat har beredningen ansett det icke böra ifrågakomma att i forumhänseende helt likställa sjörättsmålen med rättegångsmål i allmänhet. Beredningen förordar därför, att den nuvarande huvudregeln om rådhusrätt som första instans i sjörättsmål bibehålles. I vilken omfattning indragningen av rådhusrätterna i de mindre och medelstora städerna borde föranleda avsteg från denna huvudregel måste enligt beredningens uppfattning bedömas under beaktande av samtliga de omständigheter som inverkade på frågan. Därvid borde stor betydelse tillmätas den av lagrådet framförda synpunkten.

Under 323 och 328 §§ sjölagen meddelas bestämmelser om vilken rådhusrätt som i varje särskilt fall är behörig. I 323 § stadgas sålunda att tvistemål skall instämmas till rådhusrätten i den ort där svaranden har sitt hemvist eller fartyget finnes eller, om rådhusrätt ej finnes å ort som sålunda är bestämmande för forum, till den rådhusrätt som är närmast orten i fråga. Äro flera redare i ett fartyg, skall fartygets hemvist anses såsom rederiets hemvist. Vad brottmål beträffar skall sådant mål enligt 328 § upptagas vid rådhusrätten i den ort där brottet förövats eller, om rådhusrätt ej finnes där, vid den rådhusrätt som är närmast. Har brottet förövats under resa, gälla emellertid något avvikande föreskrifter.

Beredningen framhåller att de skäl, som föranlett sjörättsmålen förläggande till rådhusrätt, ej uteslöte att beträffande rådhusrätternas inbördes behörighet allmänna forumregler vunne tillämpning. Enligt det stadgande i 10 kap. 17 § nya RB som avsågo sjörättsmål vore också rättens skyldighet att självmant pröva sin behörighet begränsad till frågan huruvida målet an-

hängiggjorts vid rådhusrätt eller i dess ställe behörig häradsrätt. Samma innebörd borde enligt beredningens uppfattning bestämmelserna i 19 kap. 9 § nya RB anses äga. På grund av vad sålunda anförts föreslår beredningen att bestämmandet av de särskilda rådhusrätternas behörighet i första hand skall ske genom en hänvisning till stadgandena om laga domstol i nya RB. I 323 § skola emellertid, enligt beredningens förslag, vid sidan av denna hänvisning bibehållas de särskilda fora som nu finnas anvisade i paragrafen. Vad 328 § beträffar framhåller beredningen däremot, att dess nuvarande innehåll endast obetydligt avvike från reglerna om brottmålsforum i 19 kap. 1 och 2 §§ nya RB samt att tillräcklig anledning icke syntes föreligga att bibehålla de mindre skiljaktigheter som funnes. För det fall att rådhusrätt ej finnes å den ort som skall vara bestämmande för forum föreslås att målet liksom nu skall kunna upptagas vid närmaste rådhusrätt.

I sjölagen ha, på grund av sjörättsmålens speciella karaktär, även gjorts vissa avvikelser från de allmänna föreskrifterna om r ä t t e n s s a m m a n s ä t t n i n g. Som huvudregel gäller visserligen, att rätten vid handläggning av sjörättsmål skall ha samma sammansättning som i rättegångsmål i allmänhet, men härifrån göres undantag dels i fråga om upptagande av sjöförklaring eller sjöförhör och dels beträffande mål om klander av dispasch. Vid sjöförklaring och sjöförhör skall sålunda rätten biträdas av vissa sakkunniga, och i mål om klander av dispasch skola, utom domfört antal av rådhusrättens ledamöter, tre i handel och sjöfart kunniga män ha säte och stämma i rätten. Dispaschmålen förete dessutom den avvikelsen från domstolsorganisationen i allmänhet att dispasch upprättas av därtill förordnad tjänsteman, dispaschör, som är att betrakta såsom första instans i dessa mål.

Beredningen erinrar i denna del att vid flera tillfällen framförts förslag att sjöfartskunniga lekmän alltid skulle medverka vid handläggning av sjörättsmål. Enligt beredningens uppfattning talade starka skäl för införandet av en sådan ordning vid de större rådhusrätterna. Beredningen hade därför utarbetat ett lagutkast av innebörd att vid rådhusrätterna i Stockholm, Göteborg och Malmö sjörättsmålen skulle upptagas av särskild avdelning, bestående av två lagfarna samt tre sjöfartskunniga domare. Mot detta utkast, som för yttrande remitterats till ett stort antal organisationer och sammanslutningar inom näringslivet, hade emellertid från åtskilliga håll erinrats, att medverkan av högt kvalificerade representanter för landets näringsliv kunde påräknas endast i en specialdomstol men icke i en domstol, vars utslag i flertalet fall endast bleve en etapp på vägen till det slutliga avgörandet. Med hänsyn till vad sålunda yttrats har beredningen övergivit tanken på upptagande i de större rådhusrätterna av sjöfartskunniga bisittare. Beredningen utgår alltså från att sjörättsmålen alljämt i regel skola handläggas i samma sammansättning som är föreskriven för rättegångsmål i allmänhet.

Ej heller i fråga om de undantagsfall då särskild sammansättning nu är föreskriven har beredningen funnit anledning att föreslå någon principiell ändring. Vissa jämkningar ha emellertid ansetts påkallade såvitt angår rättens sammansättning vid sjöförklaring och sjöförhör.

Den uppgift som de vid dessa förrättningar tillkallade sakkunniga ha att fylla hänför sig, såsom beredningen framhåller, icke till bevisningen utan till rättens processledande verksamhet. Enligt föreskrift i 315 § sjölagen skola de redan före rättens sammanträde granska de handlingar som äro att tillgå i ärendet samt skriftligen för rättens ordförande ange de förhållanden, om vilka från sjöteknisk synpunkt upplysningar påkallas. Under sammanträdet äga de, enligt 316 §, lämna rätten nödiga upplysningar samt genom ordföranden framställa frågor till dem som höras. De intaga således en helt annan ställning än sakkunnig som anlitas i bevissyfte men äro å andra sidan ej heller ledamöter av rätten.

I beredningens betänkande erinras, att enligt sjölagskommitténs förslag sjöförklaringar skulle upptagas av särskilda sjönämnder, bestående av rådhusrättens ordförande och två sakkunniga lekmannabisittare. Vid förslaget granskning inom högsta domstolen framhölls, att behovet av fackkunskap enklare kunde tillgodoses genom att rådhusrätten förstärktes medelst insättande i rätten av sakkunniga män. Såväl sjölagskommittén som högsta domstolen ha alltså företrätt den uppfattningen att de sakkunniga borde erhålla ställning såsom bisittare. Beredningen, som ansluter sig till denna uppfattning, föreslår för sin del, att rådhusrätt vid handläggning av sjöförklaringar och sjöförhör i regel skall ha samma sammansättning som den av sjölagskommittén förordade sjönämnden eller med andra ord en lagfaren ledamot av rådhusrätten såsom ordförande och två sakkunniga ledamöter. Till stöd för att endast en lagfaren ledamot bör ha säte i rätten anför beredningen, att en sådan ordning stode i god överensstämmelse med de allmänna grunder som tillämpats vid utformandet av domförhållningsreglerna i nya RB. Varken sjöförklaring eller sjöförhör vore att likställa med huvudförhandling i ett vid rätten anhängigt mål. Sådan förrättning vore i stället en på ett förberedande stadium företagen undersökning, närmast motsvarande en till domstol förlagd förundersökning i brottmål. Beredningen framhåller också, att om endast en lagfaren domare medverkade, enhetlighet kunde vinnas med fall då sjöförklaring eller sjöförhör skulle upptagas vid häradsrätt. Vad angår de sakkunnigas antal erinrar beredningen att detta i gällande lag normalt bestämts till två men att dessutom i undantagsfall kan tillkallas ytterligare en person med särskild fackkunskap på visst område. Även denne tredje sakkunnige föreslås av beredningen skola erhålla ställning såsom ledamot.

Förfarandet i sjörättsmål följer i regel bestämmelserna för den allmänna processen. Detsamma gäller med avseende å fullföljden. En särställning intaga emellertid dispaschmålen. Såsom redan nämnts upptagas dessa mål i första instans av dispaschör. Förfarandet inför dispaschören är helt skriftligt. Mot dispasch kan klandertalan föras vid rådhusrätten i den stad där dispaschen utgavs. Även vid rådhusrätten är förfarandet i regel skriftligt; dock skall muntligt förhör hållas, om part begär det eller rätten finner det erforderligt. Från rådhusrätten kan talan genom besvär fullföljas direkt till högsta domstolen. Någon skyldighet att därvid nedsätta fullföljdsavgift och kostnadsersättning har, i motsats mot vad i allmänhet gäller, ej föreskrivits i fråga om dispaschmål.

Beredningen framhåller, att sjölagens bestämmelser om förfarandet inför rådhusrätten i mål om klander av dispasch nära överensstämde med nya RB:s regler om besvär förfarandet i överrätt. Några större sakliga ändringar har beredningen därför ej ansett påkallade på denna punkt. Endast vissa mindre jämkningar föreslås, huvudsakligen i anslutning till sådana stadganden i nya RB som sakna motsvarighet i gällande rätt. Ej heller i fråga om rätten att fullfölja talan omedelbart till högsta domstolen har beredningen ansett sig böra föreslå någon ändring, trots att beredningen funnit denna avvikelse från den allmänna instansordningen vara ägnad att väcka betänkligheter. Enligt vad beredningen framhåller har dess beslut att ej förorda någon rubbning i den hävdvunna ordningen sin grund i att här vore fråga om en snävt avgränsad grupp av mål, för vilkas behandling skyndsamhet vore av särskild betydelse. Emellertid har beredningen funnit tillräcklig anledning ej längre föreligga att klaganden fritoges från att fullgöra de prestationer som i allmänhet krävas vid fullföljd till högsta domstolen. Beredningen föreslår därför att den som vill besvara sig över rådhusrättens utslag skall vara skyldig att hos rådhusrätten nedsätta fullföljdsavgift och kostnadsersättning.

De ändringar beredningen föreslår i *sjömanslagen* avse reglerna om laga domstol och överensstämma med vad som förordats på motsvarande punkter i *sjölagen*. Beträffande *lagen den 4 juni 1937 om behörighet för häradsrätt att upptaga sjörättsmål* föreslår beredningen främst den ändringen att häradsrätt vid upptagande av sjöförklaring eller sjöförhör skall ha samma sammansättning som beredningen förordat i fråga om rådhusrätt, d. v. s. bestå av en lagfaren domare och två eller, i vissa fall, tre sakkunniga ledamöter. Nämnd skall således enligt beredningens förslag ej delta. Härutöver föreslås en mindre redaktionell jämkning i reglerna om hur de sakkunniga skola utses.

De föreliggande lagförslagen, vilka lagrådet i sak lämnat utan erinran, synas mig väl avvägda och torde böra läggas till grund för lagstiftning i ämnet. Med anledning av de anmärkningar lagrådet framställt mot den avfattning beredningen föreslagit i fråga om 323 § *sjölagen* och 87 § *sjömanslagen* har jag emellertid låtit inom departementet verkställa en omarbetning av förslagen i den av lagrådet angivna riktningen. I samband därmed ha även vissa andra redaktionella jämkningar ägt rum.

De föreslagna lagarna torde böra träda i kraft den 1 januari 1948.

Föredraganden hemställer härefter, att de sålunda jämkade förslagen måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sven Leffler.